

Oppgavehefte for personer med afasi

Hefte 1

Av Hogne Jensen og Xuyang Lishi

Hogne Jensen og Xuyang Lishi

Oppgavehefte for personer med afasi

Hefte 1

LHL Hjerneslag og Afasi

Telefon 22 79 90 00

E-post hjerneslag@lhl.no

Innhold: Hogne Jensen

Illustrasjoner: Xuyang Lishi

Grafisk design og layout: Hogne Jensen og Xuyang Lishi

© 1. utgave og 1. opplag utgitt av Afasiforbundet i Norge 2020

Laget med støtte fra Helsedirektoratet

© 2. utgave utgitt av LHL Hjerneslag og Afasi 2023

Trykk: Cox Oslo

LHL Hjerneslag og Afasi

Innhold

Forord	5
Preposisjoner	6
Hvilke ting passer inn	7
Finn hva som hører sammen	8
Finn hva som hører sammen II	9
Ordleting: Land	10
Ordleting: Land (FASIT)	11
Ordleting: Ting på kjøkkenet	12
Ordleting: Ting på kjøkkenet (FASIT)	13
Sudoku	14
Sudoku (FASIT)	15
Hvilket ordtak er riktig?	16
Hvilket ordtak betyr	17
Bokstavkrøll	18
Bokstavkrøll: Ting på badet	19
Bokstavkrøll kryssord: Steder i Norge	20
Bokstavkrøll kryssord: Steder i Norge (FASIT)	21
Bokstavkrøll ordleting: Yrker	22
Bokstavkrøll ordleting: Yrker (FASIT)	23
Pratebilder	24
Finn ordet som er feil	28
Riktig eller galt?	32
Ordleting: Borger i nord	33
Ordleting: Borger i nord (FASIT)	34
Tips om kommunikasjon	35

Forord

Inspirasjonen til dette heftet kommer fra mennesker jeg har hatt gleden av å møte gjennom min tid som logoped. Det har vært en glede å få se hvordan mennesker kan finne gode og kreative løsninger når livet jobber dem imot.

Det er mye god trening i aktivitet. Det er det som er tanken bak dette heftet. Oppgavene er inspirert av og utarbeidet sammen med afasigruppen i Tromsø. De har vært en utrolig kilde til motivasjon.

Oppgavene i dette heftet skal ikke på noen måte erstatte oppfølgingen man får av logoped eller andre fagpersoner, men kan være en måte for deg og dine å skape god og meningsfull aktivitet hjemme. Oppgavene vil ikke passe alle. Mens noen kan finne oppgavene ganske enkle, kan andre oppleve dem som svært vanskelige.

For noen kan mange av oppgavene gjøres på egenhånd, men for mange er det nok lurt å ha litt hjelp når oppgavene skal løses. Noen av oppgavene kan være vanskelige selv for personer som ikke har afasi, men da er det viktig å vite at det er god trening i å forsøke selv om man ikke får helt til. Det viktigste vi kan gjøre er å forsøke uten å gi opp. Fandenivoldsk stahet er en god ressurs å ha med seg om man bruker den riktig.

Oppgavene som følger er ikke tilpasset et enkelt tilfelle av afasi. De vil derfor ikke være relevante for alle.

Kanskje du finner noen oppgaver du liker og kanskje du finner andre aktiviteter som inspirerer deg i din hverdag. Noen av oppgavene vil for noen gi språklig trening. Andre av oppgavene vil mer være tidtrøyte.

Uansett ønsker jeg deg lykke til på det som ofte er en ganske lang reise og vil avslutte med noe jeg fikk høre for mange år siden.

Det handler ikke om å bli best i verden, bare du blir litt bedre enn i går.

Hogne Jensen
Tromsø, Juni 2020

Preposisjoner

I oppgaven under skal du skrive inn riktig preposisjon i teksten. Alternativene du kan velge mellom står under skrivefeltet.

1. Dette er lett _____ meg.
for, til, hos, på
2. Jeg fikk en pakke _____ deg.
av, mot, hos, til, på
3. Vi tenkte at vi skulle dra _____ byen og spise _____ kafé.
rundt, til, under *i, over, på*
4. Kan jeg få litt kaffe _____ koppen min. Den står _____ bordet der borte.
i, under, mot *for, mellom, på, i*
5. Jeg vil gjerne gjerne dra _____ deg _____ Spania _____ ferie.
innen, hos, med *til, over, av, i* *omkring, på, i, til*
6. Jeg må ha _____ hansker. De ligger enten _____ veska eller _____ hylla.
rundt, på, bak, i *i, på, om* *av, mellom, på*
7. Min mor står _____ meg og min bror og _____ min far på bildet.
mellom, omkring, under *bak, over, i, på, til*
8. Kan du henge opp jakken _____ kleshengeren _____ skapet.
til, hos, på *i, på, under, mellom*
9. Gi meg boken som ligger _____ avisene _____ bordet _____ vinduet.
ved, hos, i, om *over, på, i* *over, under, hos*
10. _____ sofaen så jeg en telefon som har sklidd _____ putene.
Bak, Hos, Over *til, av, mellom*

Fasti: 1 : for 2 : av 3 : til, på 4 : i, på 5 : med, til, på 6 : på, i, på 7 : mellom, bak 8 : på, i 9 : ved, på, under 10 : Bak, mellom

Hvilke ting passer inn

Se i ordbanken under og sett inn riktig ting i de blanke feltene. Riktig svar står helt nederst på siden. Om du ønsker mer utfordring kan du også finne flere ord som passer til beskrivelsene under og som ikke står i ordbanken.

1. I _____ kan du prate med andre.
2. Med _____ kan du varme opp huset ditt.
3. I _____ kan du holde maten din kald.
4. I _____ kan du oppdatere deg på hva som skjer i verden.
5. På _____ kan du tilberede mat.
6. I _____ kan du komme deg fra plass til plass.
7. Med _____ kan du se når på dagen det er.
8. Med _____ kan du drikke.
9. Med _____ kan du skrive huskelapper.
10. Med _____ kan du dele ting.
11. Med _____ kan du finne hvor du er.
12. I _____ kan du lagre ting.
13. Med _____ kan du flytte tunge ting.
14. Med _____ kan du lage deg kaffe.
15. Med _____ kan du se ting som er lagt borte.

Ordbank

en kikkert, en trillebår, en kniv, en telefon, en bil, en eske, en klokke, et kart, en kaffetrakter, en penn, en vedovn, en avis, et kjøleskap, et glass, en komfyr

Fasit: 1: en telefon 2: en vedovn 3: et kjøleskap 4: en avis 5: en komfyr 6: en bil 7: en klokke 8: et glass 9: en penn 10: en kniv 11: et kart 12: en eske 13: en trillebår 14: en kaffetrakter 15: en kikkert

---

Finn hva som hører sammen

I oppgaven under skal du sette en strek mellom ordene som passer sammen. Bruk gjerne blyant når du fyller ut oppgaven.

Eple	Ring
Mikrofon	Skjære
Gevær	Sitte
Helsestudio	Knyte
Bål	Spise
Hest	Brenne
Skole	Fotografere
Båt	Seile
Telefon	Synge
Tau	Kjøre
Kopp	Skrelle
Bok	Skrive
Kniv	Lære
Kamera	Trene
Ovn	Grave
Stol	Drikke
Bil	Skyte
Blyant	Lese
Spade	Ri
Potet	Steke

Finn hva som hører sammen II

I oppgaven under skal du sette en strek mellom et **grønt** og et **rødt** ord som passer sammen

Fiolin
Fjell
Volvo
Godteri
Hurtigmikser
Frukt
By i utlandet
Fisk
Kristiansand
Tre
Ørret
Bil

Påske
Kjøkkenutstyr
Skiftenøkkel
Hurtigmikser
Farge
Galdhøpiggen
Verktøy
Grønn
Blomst
Katt

Tulipan
By i Norge
Furu
Kjæledyr
Italia
Melkesjokolade
Høytid
Instrument
Sinnataggen
Paris
Skulptur

Ordleting: Land

I oppgavene som følger skal du finne bestemte ord blant alle bokstavene. I boksen under har vi gjemt navnet på 10 land. Landene kan stå vannrett, loddrett og på skrå. Kan du finne dem?

P H P V L Y I H K M G Å T F V
O S U D H Q K F E Ø W O E R D
R W V S H F Å R V Ø R W G A Ø
T G F E M B R O O Ø O Ø E N S
U L U J R G F I Æ A Å A D K T
G R B B H I X I T T T Ø A R Y
A D Å X X Q G P B A S I I I S
L L R Ø Z G O E D F L Æ A K K
Å P B F I N L A N D D I Ø E L
C E J E P T K V Y P F Æ A B A
H R L C U D Æ S A Ø O K O E N
Y Ø C B X J Q I Æ Æ Å L U H D
E W C C E Q E Z U F U B E Å J
Ø S T E R R I K E R D Æ Z N K
B S P A N I A W R H W Å S R C

Ordbank

FINLAND, FRANKRIKE, ITALIA, KROATIA, POLEN, PORTUGAL, SPANIA, SVERIGE,
TYSKLAND, ØSTERRIKE

Ordleting: Land (FASIT)

P H P V L Y I H K M G Å T F V
O S U D H Q K F E Ø W O E R D
R W V S H F Å R V Ø R W G A Ø
T G F E M B R O O Ø O Ø E N S
U L U J R G F I Æ A Å A D K T
G R B B H I X I T T T Ø A R Y
A D Å X X Q G P B A S I I I S
L L R Ø Z G O E D F L Æ A K K
Å P B F I N L A N D D I Ø E L
C E J E P T K V Y P F Æ A B A
H R L C U D Æ S A Ø O K O E N
Y Ø C B X J Q I Æ Æ Å L U H D
E W C C E Q E Z U F U B E Å J
Ø S T E R R I K E R D Æ Z N K
B S P A N I A W R H W Å S R C

Ordleting: Ting på kjøkkenet

S K J Æ R E B R E T T R W Æ R R T A A P
H Å G F J G W Y X Å X E C Å D T Ø L I O
K F X U D X L B R Ø D B O K S E S E C T
W J P X K A F F E K A N N E U S Ø I X E
Ø U E Q O I F Æ P L E Y Y Ø T K L Z L T
S M G L B S Å D R P V L W D S J L K N S
A R S Æ E Ø D O E W A A E I B E J A O K
U A Ø P K I S P S Ø N A N I U S S T G R
S B X P I V S U S P N M Æ S Y Å M A U E
E L R H V L W G K O K G Q W V M B L J L
N K E N O J X H A Æ O Z S K Å L C L Y L
E Q R I L I G O N P K Y G M Å L Y E I E
B Ø Æ S V L H Æ N Å E B K L F Q O R G R
B O S T E H Ø V E L R U G Å A Q V K A B
K A S S E R O L L E Q Y L R L S R E F T
K A F F E T R A K T E R J K Y O S N F V
O V I S P G R Y T E K L U T N T M C E S
K O A B U I L H I Å R S E T R I E C L H
A U K Æ K O P P W G Æ V B P Z N V L E Å
S T E K E P A N N E O E I G Z V P A A G

Ordbank

BRØDBOKS, GAFFEL, GLASS, GRYTE, GRYTEKLUT, KAFFEKANNE, KAFFETRAKTER, KASSEROLLE, KJELE, KNIV, KOPP, OSTEHØVEL, POTETSKRELLER, PRESSKANNE, SAUSENEBB, SIL, SKJÆREBRETT, SKÅL, SLEIV, STEKEPANNE, TALLERKEN, TESKJE, VANNKOKER, VISP, ØSE

Ordleting: Ting på kjøkkenet (FASIT)

S	K	J	Æ	R	E	B	R	E	T	T	R	W	Æ	R	R	T	A	A	P
H	Å	G	F	J	G	W	Y	X	Å	X	E	C	Å	D	T	Ø	L	I	O
K	F	X	U	D	X	L	B	R	Ø	D	B	O	K	S	E	S	E	C	T
W	J	P	X	K	A	F	F	E	K	A	N	N	E	U	S	Ø	I	X	E
Ø	U	E	Q	O	I	F	Æ	P	L	E	Y	Y	Ø	T	K	L	Z	L	T
S	M	G	L	B	S	Å	D	R	P	V	L	W	D	S	J	L	K	N	S
A	R	S	Æ	E	Ø	D	O	E	W	A	A	E	I	B	E	J	A	O	K
U	A	Ø	P	K	I	S	P	S	Ø	N	A	N	I	U	S	S	T	G	R
S	B	X	P	I	V	S	U	S	P	N	M	Æ	S	Y	Å	M	A	U	E
E	L	R	H	V	L	W	G	K	O	K	G	Q	W	V	M	B	L	J	L
N	K	E	N	O	J	X	H	A	Æ	O	Z	S	K	Å	L	C	L	Y	L
E	Q	R	I	L	I	G	O	N	P	K	Y	G	M	Å	L	Y	E	I	E
B	Ø	Æ	S	V	L	H	Æ	N	Å	E	B	K	L	F	Q	O	R	G	R
B	O	S	T	E	H	Ø	V	E	L	R	U	G	Å	A	Q	V	K	A	B
K	A	S	S	E	R	O	L	L	E	Q	Y	L	R	L	S	R	E	F	T
K	A	F	F	E	T	R	A	K	T	E	R	J	K	Y	O	S	N	F	V
O	V	I	S	P	G	R	Y	T	E	K	L	U	T	N	T	M	C	E	S
K	O	A	B	U	I	L	H	I	Å	R	S	E	T	R	I	E	C	L	H
A	U	K	Æ	K	O	P	P	W	G	Æ	V	B	P	Z	N	V	L	E	Å
S	T	E	K	E	P	A	N	N	E	O	E	I	G	Z	V	P	A	A	G

Sudoku

Sudoku kan være en morsom måte å trimme de små grå selv når språket ikke fungerer helt som det skal. Målet er å fylle inn tallene 1-9 i hver 3x3 rute, i hver rad og hver kolonne. Du kan bare bruke tallene 1 gang pr rute, rad og kolonne.

		5	6	9				4
3	9	1	2			5		
	7		3					2
4		8	7					3
		7					8	
	6	2	8		9	4	5	
	4		1		3			
5	8	9	4		2		7	
		3						

Sudoku (FASIT)

Her står svarene til sudoku oppgaven på forrige side. Om du likte denne formen for oppgaver finnes det mange ulike sudokuhefter, apper til nettbrett og bøker som du kan bruke.

8	2	5	6	9	1	7	3	4
3	9	1	2	4	7	5	6	8
6	7	4	3	8	5	9	1	2
4	5	8	7	1	6	2	9	3
9	3	7	5	2	4	1	8	6
1	6	2	8	3	9	4	5	7
7	4	6	1	5	3	8	2	9
5	8	9	4	6	2	3	7	1
2	1	3	9	7	8	6	4	5

Hvilket ordtak er riktig?

I teksten under står det flere kjente norske ordtak. Finn det ordtaket som er riktig og sett en ring rundt eller strek under det. **På neste side** skal du koble ordtakene under med riktig forklaring.

1. Heter det:

- a) Du skal ikke skjære alle over en kam
- b) Du skal ikke feie alle over en kam
- c) Du skal ikke ta alle under en kam

2. Heter det:

- a) Å spikre fanden på veggen
- b) Å slå fanden på veggen
- c) Å male fanden på veggen

3. Heter det:

- a) Å trække i grøten
- b) Å trække i salaten
- c) Å trække rundt grøten

4. Heter det:

- a) Å gå rundt grøten
- b) Å gå rundt kamelen
- c) Å gå rundt klokka

5. Heter det:

- a) Å feie under eget teppe
- b) Å feie for egen dør
- c) Å feie over gulvteppet

6. Heter det:

- a) Å ta av seg hatten
- b) Å trække på hatten
- c) Å bøye seg i hatten

7. Heter det:

- a) Å bite i det sure eplet
- b) Å bite i det sure gresset
- c) Å krype til det sure korset

Hvilket ordtak betyr

Se på ordtakene på **forrige side**. Finn hvilket ordtak som passer inn under de ulike forklaringene under. Skriv inn ordtakene som passer på de blanke linjene under.

_____ betyr å måtte innrømme at man har tatt feil eller gjort noe feil. Eller måtte gjøre noe man ikke har lyst til.

_____ betyr å passe sine egne saker, tenke på hva en selv gjør galt før man kritiserer andre.

_____ betyr å si eller gjøre noe du ikke skulle sagt eller gjort, plumpe ut i det.

_____ betyr at folk er forskjellige, som at du ikke skal dømme ei hel gruppe for noe en person i gruppa har gjort.

_____ betyr å bruke lang tid før du kommer til poenget, ikke tørre å si ting som de er, tåkelegge.

_____ betyr å svartmale en situasjon, bekymre seg unødig, overdrive det negative.

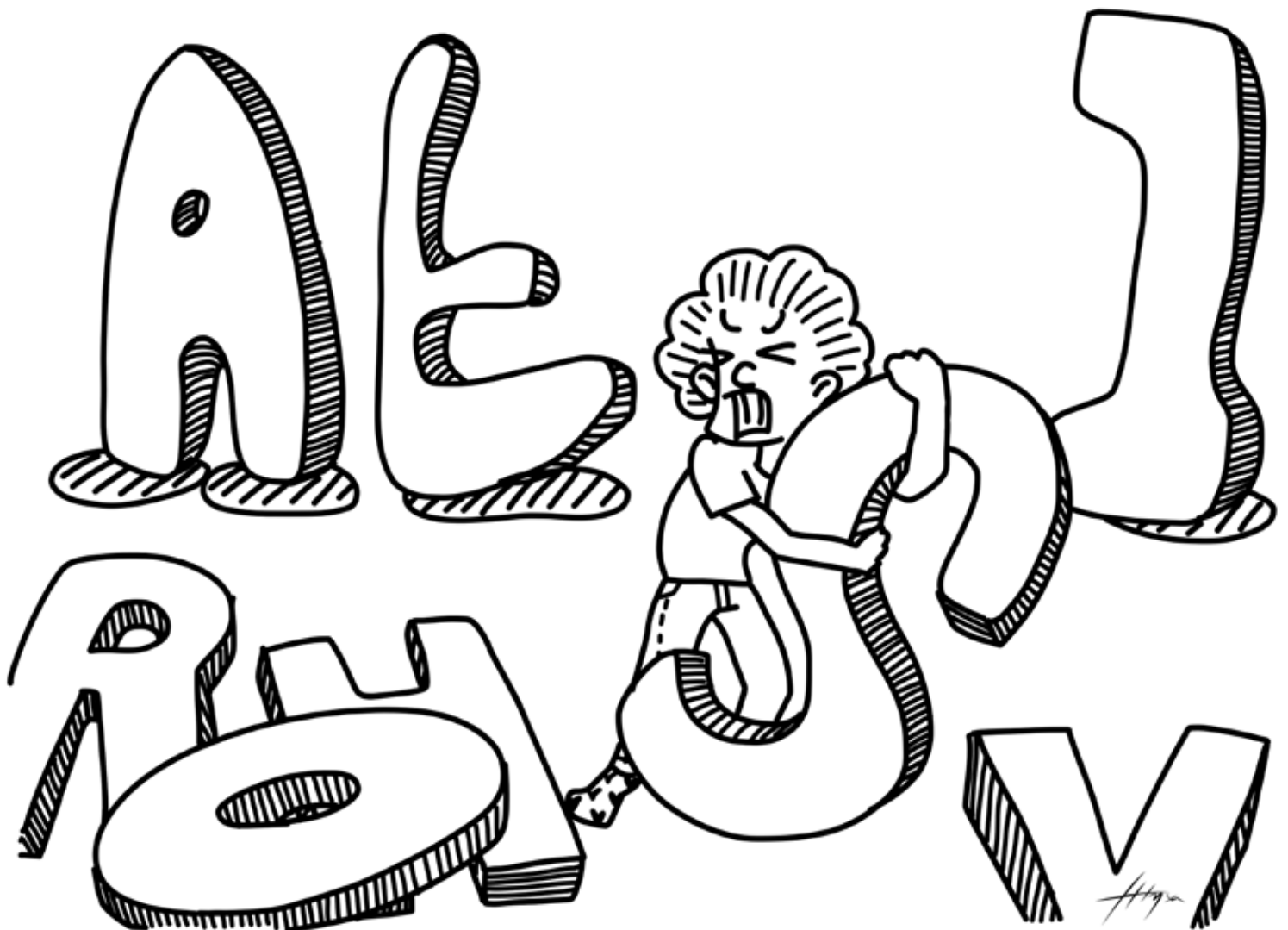
_____ betyr å ha respekt for eller være imponert over noen.

Fasit: 1. Å bite i det sure eplet. 2. Å feie for egen dør. 3. Å tråkke i salaten. 4. Du skal ikke skjære alle over en kam. 5. Å gå rundt grøten. 6. Å male fanden på veggen. 7. Å ta av seg hatten

Bokstavkrøll

I oppgavene som følger skal du **stokke om på bokstavene** til du finner riktig ord. Alle oppgavene har ord som er knyttet til overskriften. Om oppgavene blir for enkle for deg kan du skjule ordbanken og prøve å finne riktig ord uten å se på denne.

Alle oppgavene er ulike (stokke om på bokstaver, ordleting og kryssord). Noen av oppgavene kan være vanskeligere enn andre. Om du finner oppgavene vanskelige så er du ikke alene, og det er ingen krise om man ikke får det til. Prøv deg fram og om det ikke går så husk at det er mye god trening.

Bokstavkrøll: Ting på badet

Finn ordene som er listet opp nedenfor. Alle ordene er ting som du normalt kan finne på badet.

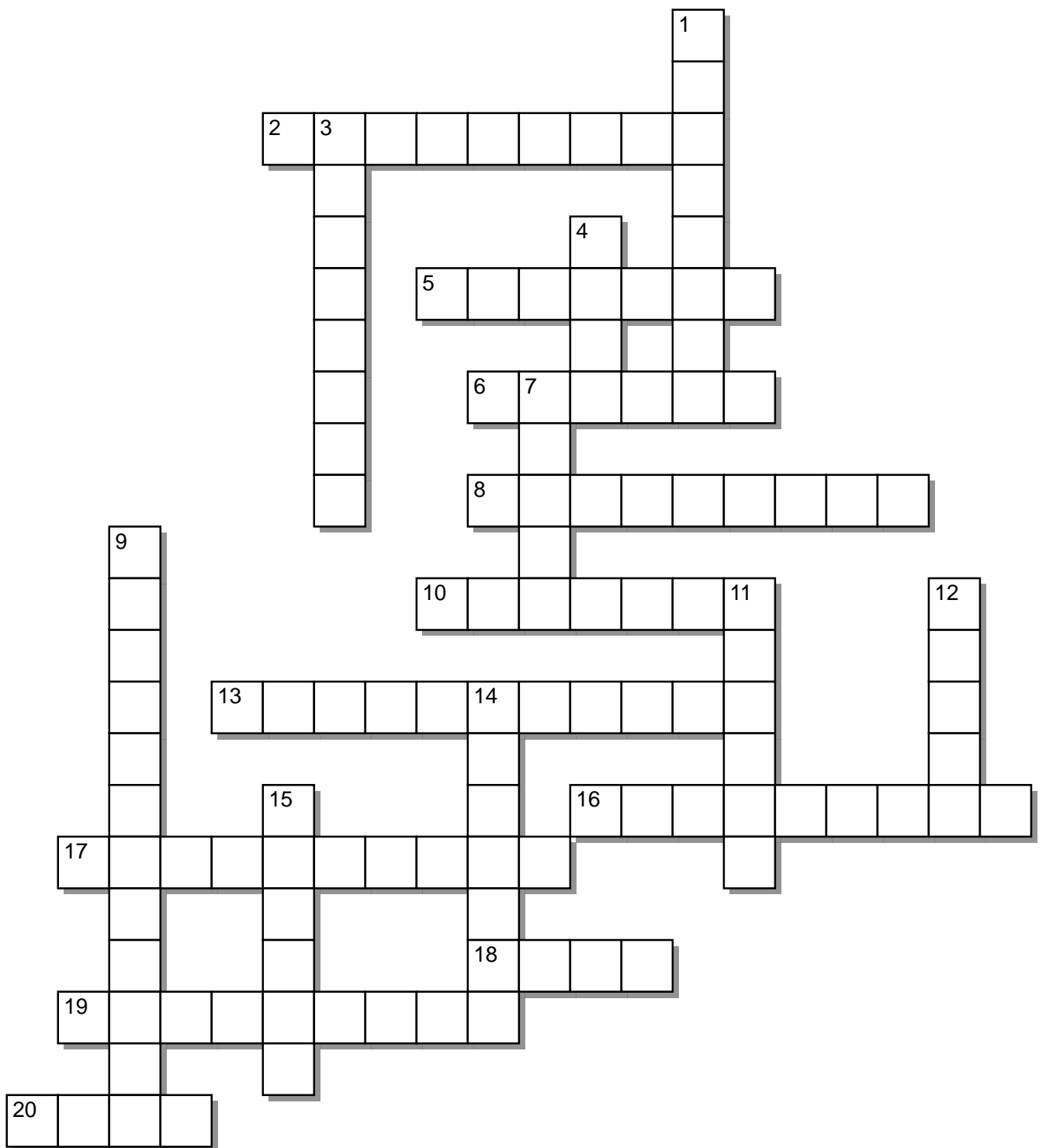
- LTEATTO _____
- ØATOTBRLSTTEE _____
- EATPTPILTARO _____
- LHNEDÅK _____
- AVKLT SUEK _____
- RBEAAKD _____
- SKVA _____
- ETDEKBVA _____
- BOSMEUINPLNL _____
- USJD _____
- MPAJOS _____
- ALBSMA _____
- OADDRONET _____
- PAFERYM _____
- EHÅØSTBRR _____
- MNNTRAEK _____
- MSIKNE _____
- ØNEANTRBTS _____
- LEIPS _____
- ÅPES _____
- YUNKLSMNLENAVN _____

Ordbank

parfyme, deodorant, vaskeklut, toalettpapir, toalett, hårbørste, toalettbørste, såpe, sjampo, bomullspinne, badevekt, dusj, vask, badekar, håndkle, balsam, tannkrem, sminke, tannbørste, munnskyllevann, speil

Bokstavkrøll kryssord: Steder i Norge

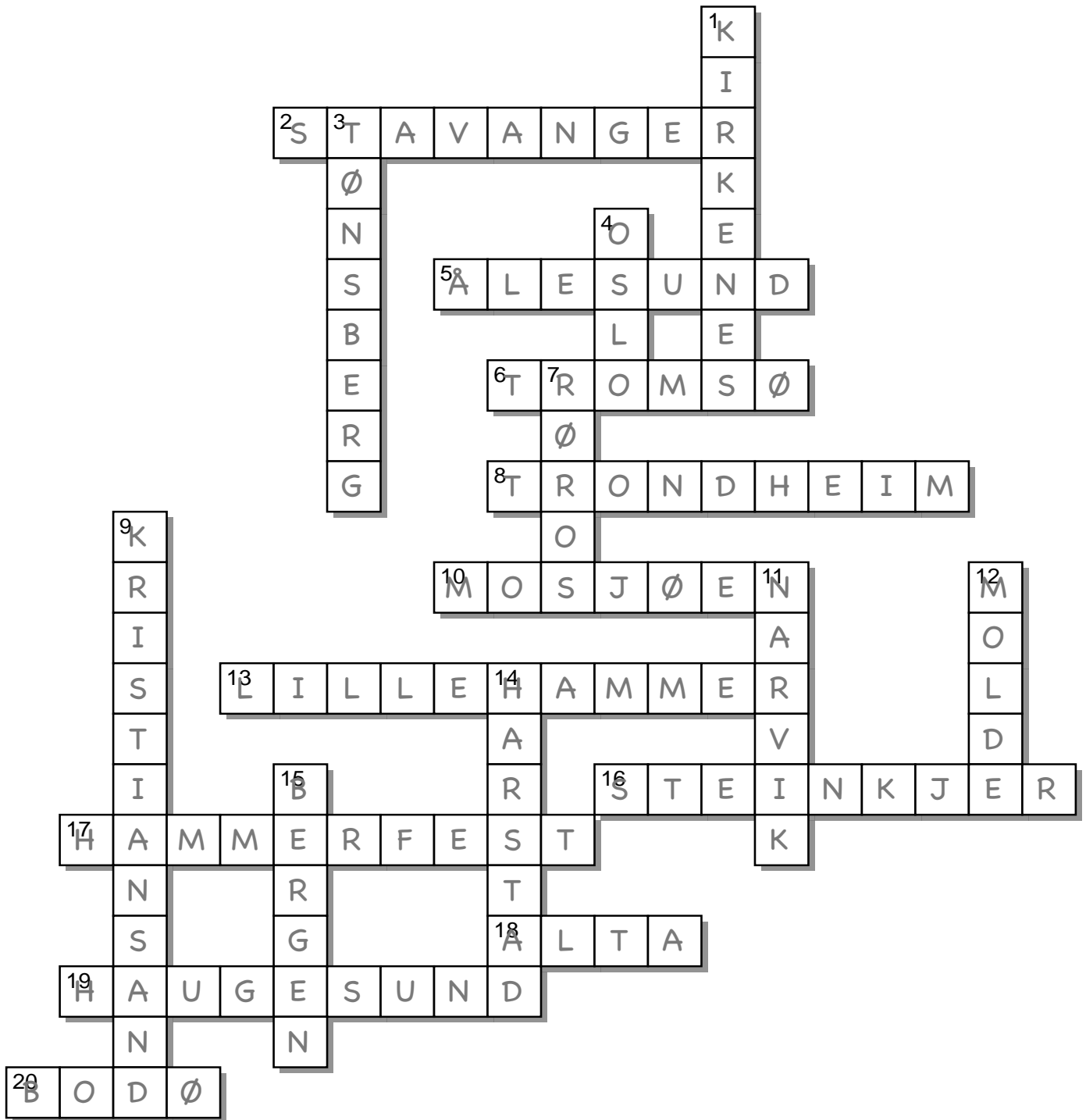
Vannrett:

2. vrasentag	16. teesjnrik
5. uådsenl	17. hmastrmefe
6. somtør	18. tala
8. roitedmnh	19. aunhuedgs
10. osemnjø	20. døob
13. ilmlmhrleea	

Loddrett:

1. ireknesk	11. nikrav
3. grøtsneb	12. dmeol
4. solo	14. arahdst
7. rorsø	15. egrbne
9. rsaksadintin	

Bokstavkrøll kryssord: Steder i Norge (FASIT)

Bokstavkrøll ordleting: Yrker

Under skal du finne 13 ulike yrker. Yrkene er gjemt vannrett, loddrett og på skrå.

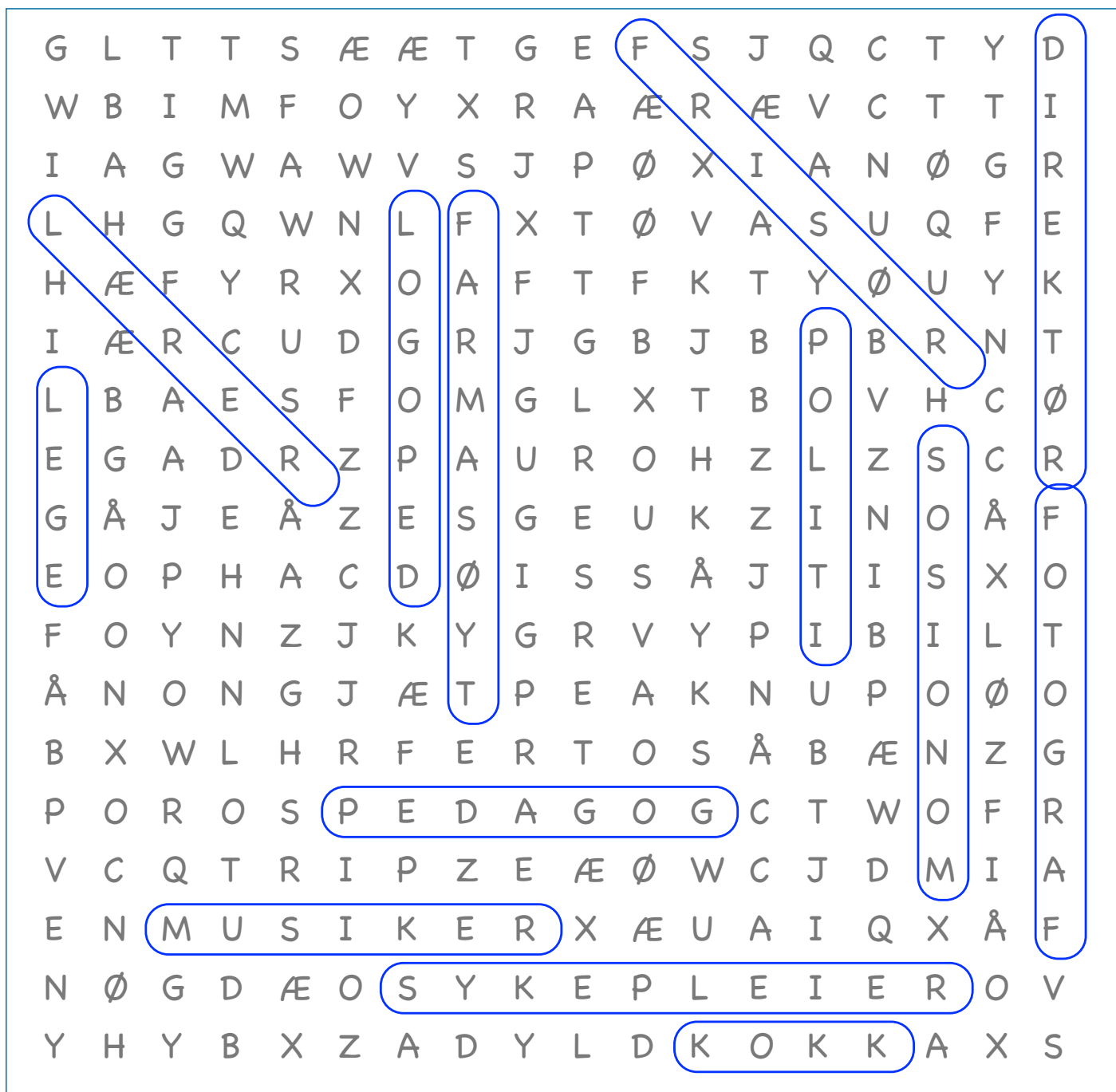
Yrkene i ordbanken har fått bokstavene rotet sammen og du må løse disse også.

G L T T S Æ Æ T G E F S J Q C T Y D
W B I M F O Y X R A Æ R Æ V C T T I
I A G W A W V S J P Ø X I A N Ø G R
L H G Q W N L F X T Ø V A S U Q F E
H Æ F Y R X O A F T F K T Y Ø U Y K
I Æ R C U D G R J G B J B P B R N T
L B A E S F O M G L X T B O V H C Ø
E G A D R Z P A U R O H Z L Z S C R
G Å J E Å Z E S G E U K Z I N O Å F
E O P H A C D Ø I S S Å J T I S X O
F O Y N Z J K Y G R V Y P I B I L T
Å N O N G J Æ T P E A K N U P O Ø O
B X W L H R F E R T O S Å B Æ N Z G
P O R O S P E D A G O G C T W O F R
V C Q T R I P Z E Æ Ø W C J D M I A
E N M U S I K E R X Æ U A I Q X Å F
N Ø G D Æ O S Y K E P L E I E R O V
Y H Y B X Z A D Y L D K O K K A X S

Ordbank

loptii	_____	kkko	_____	røsatyafm	_____
gele	_____	goapegd	_____	riødkert	_____
ælrre	_____	oaofrtfg	_____	dlpeogo	_____
ykelpsreei	_____	monossoi	_____		
mkiersu	_____	risfør	_____		

Bokstavkrøll ordleting: Yrker (FASIT)

Ordbank

Politi

Lege

Lærer

Sykepleier

Musiker

Kokk

Pedagog

Fotograf

Sosionom

Frisør

Farmasøyt

Direktør

Logoped

Pratebilder

Ett bilde er verdt tusen ord er det noe som heter. Bilder kan fortelle oss mye, det er i det minste sikkert.

Du vil nå få tegninger fra en stue, en butikk og en restaurant med et par forslag til oppgaver man kan gjennomføre til hvert bilde.

Gjør gjerne oppgavene sammen med andre da det er godt å ha en samtalepartner når vi skal prate om bilder.

Til deg som er samtalepartner er det viktig å gi tid. Det gjør ingenting at man strever litt med å finne ordene. Hjelp, men ikke hjelp for raskt. Vi har alle godt av å prøve oss på egenhånd før hjelpen kommer. Start gjerne bare med første lyd i et ord eller beskriv tingen man er ute etter før du hjelper med selve ordet.

Si navnet på ting

Se på bildene. Prøv å si navn på så mange objekter som du kan på hvert av bildene. Om du ønsker å utfordre deg selv kan du prøve å gjøre denne oppgaven på f.eks. 60 sekunder hver gang og se hvor mange ting du klarer hver gang. Du kan også gjøre denne oppgaven med å skrive ned navnet på tingene.

Memory

Se på bildet i en avgrenset tidsperiode (f.eks. 1 eller 2 minutter) snu deretter bildet og prøv å benevn så mange ting du husker fra bildet. Du kan også gjøre denne oppgaven skriftlig. Du kan variere tiden du får lov å se på bildet før du skal benevne objektene som er der, samt tiden du har tilgjengelig for å benevne tingene du husker.

Beskrivelser og egenskaper

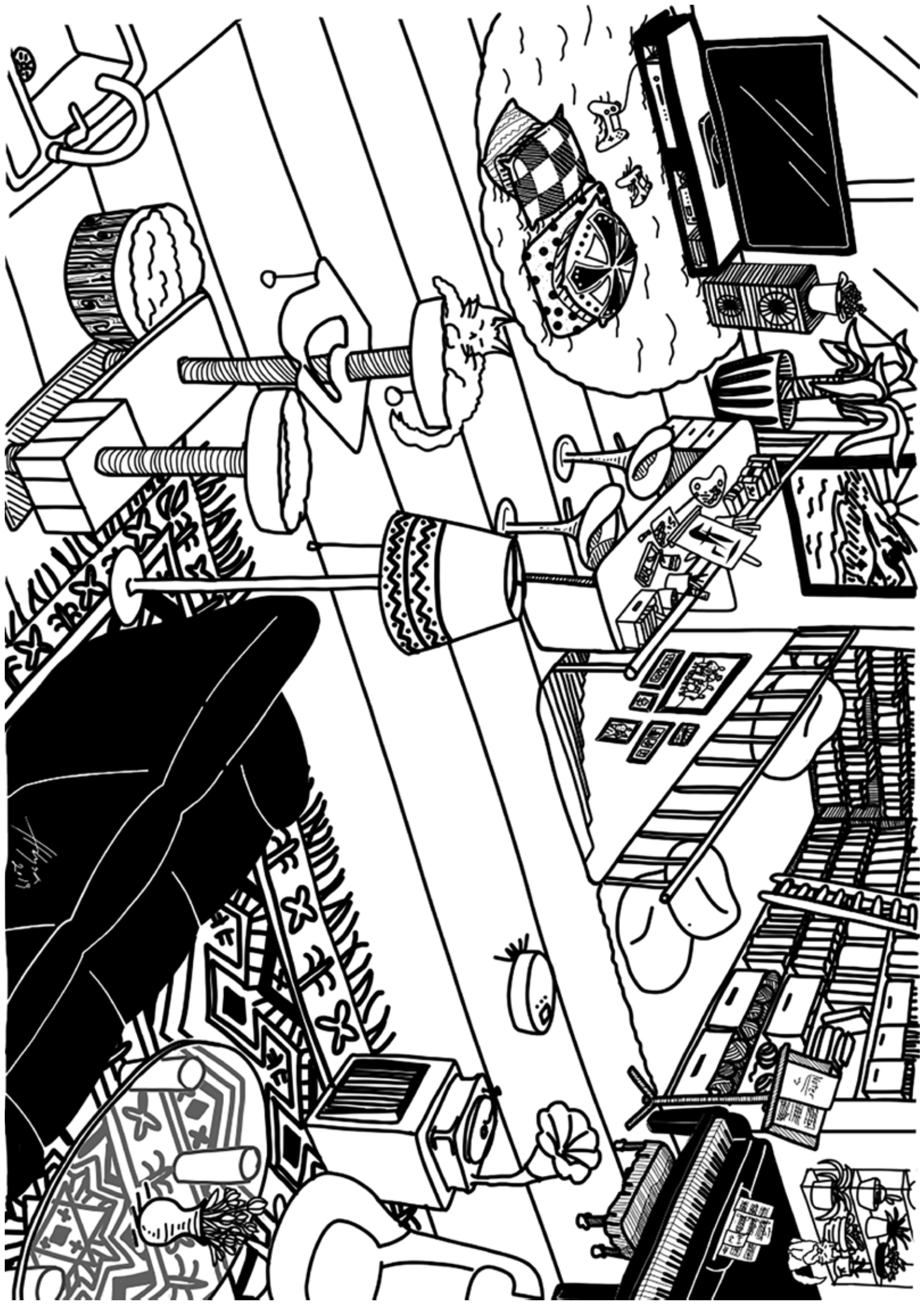
Forsøk å beskrive bildet foran deg. Hva legger du særlig merke til og hvorfor? Fortell om de ulike delene av bildet. Hvorfor er det f.eks. en bukseløs mann på restauranten?

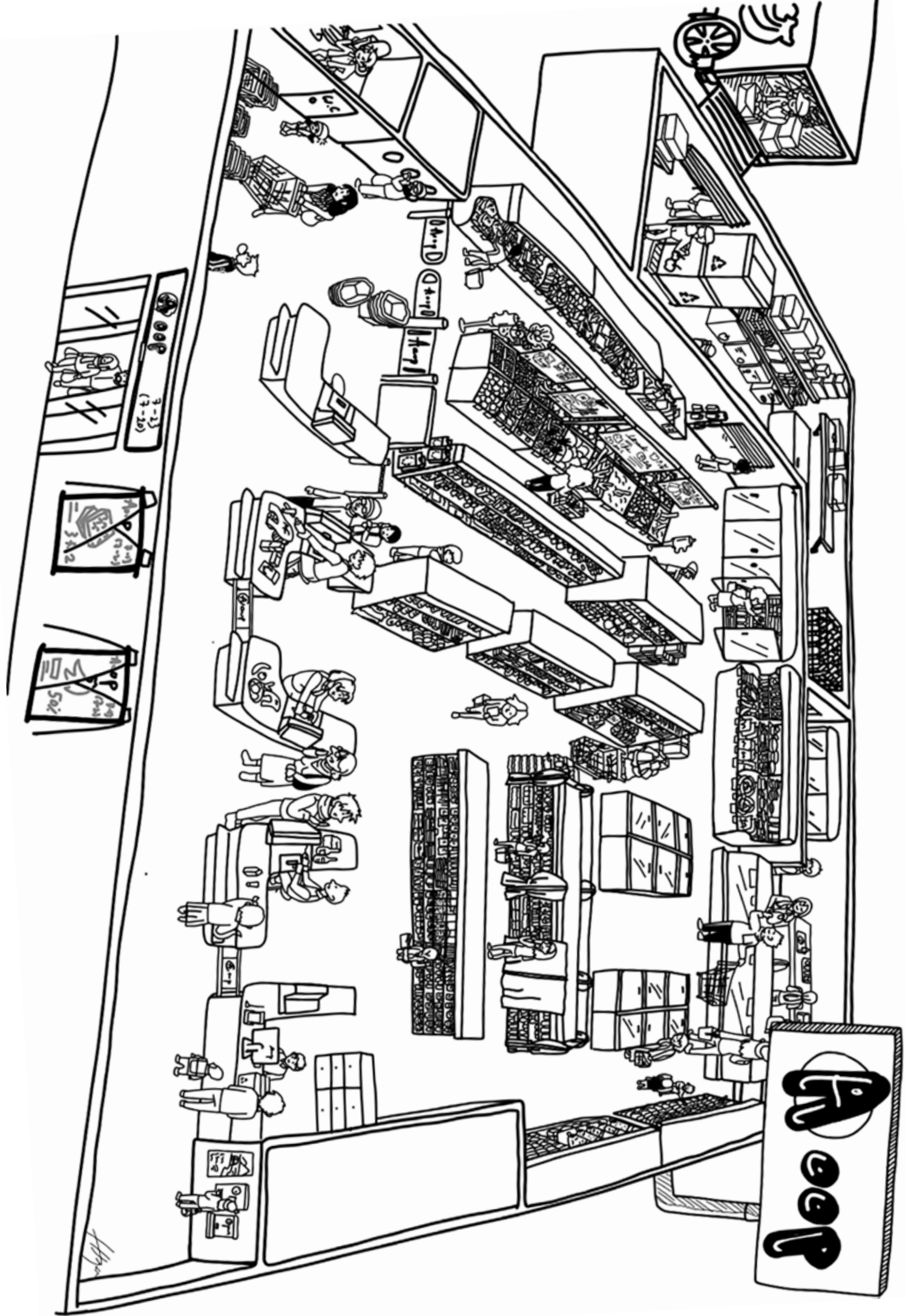
Du kan også velge ut ulike objekter eller elementer fra bildet og prøve å beskrive dem uten å bruke det ordet. Hvordan ville du f.eks. beskrevet et piano om du ikke kan si ordet "piano"?

Assosiasjoner og historiefortelling

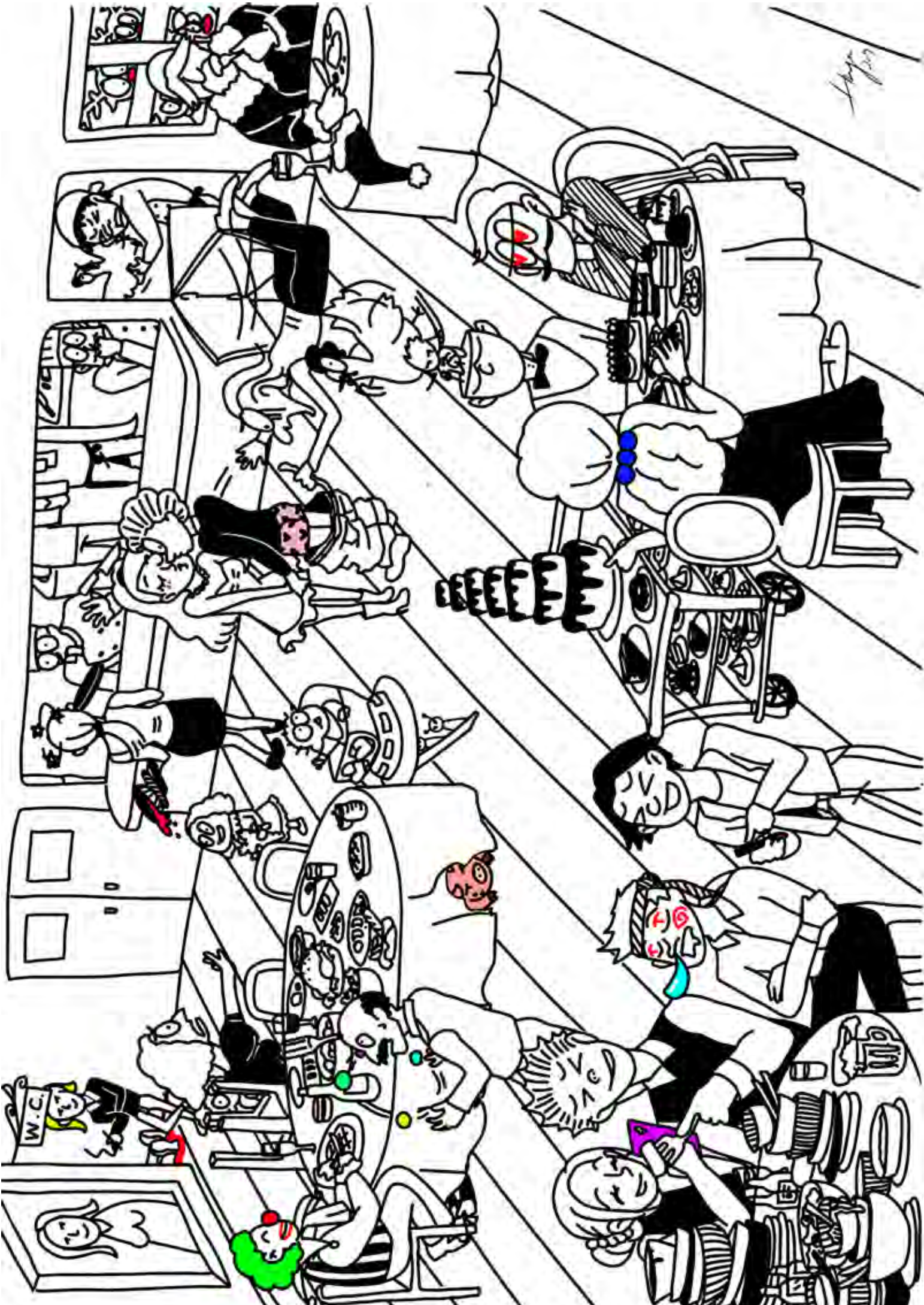
Bruk bildene som et utgangspunkt til å fortelle hva du tenker når du ser dem. Hvilke assosiasjoner får du? Har du en historie som kan knyttes til de samme temaene?

Luigi 2009

Finn ordet som er feil

I oppgaven som følger vil det være en lang tekst om et gitt tema. I hvert avsnitt er det ett ord som ikke passer inn. Det riktige ordet står under hvert avsnitt. Sett en strek under det gale ordet i teksten og en ring rundt det riktige ordet under avsnittet.

Borger i nord

Borger er en type militære anlegg vi kjenner godt fra filmer og historier. De ble bygget i middelalderen, og var svært hester i krigføringen på den tiden. I Norge ble det imidlertid ikke bygget så mange, og i Nord-Norge faktisk bare to; Skansen i Tromsø og Vardøhus helt øst i Finnmark.

Hvilket ord er riktig? *trestokkene, viktige, soldatene, overraskelse*

Det ble i middelalderen bygget en rekke forskjellige borger. Mest kjent i dag er kanskje det vi kan kalle ringmursborger, som besto av et befestet område omgitt av en høy mur. Innenfor denne muren kunne det være flere bygninger. Disse borgene var noen ganger omgitt av en campingplass.

Hvilket ord er riktig? *vinduer, hus, vollgrav, bønder*

Borgene kunne imidlertid også være langt enklere konstruert. En form for borg er det vi kan kalle enkelthusborger. Dette var i realiteten trær som ofte verken hadde vinduer eller dører i første etasje, slik at det var vanskelig å komme inn i dem.

Hvilket ord er riktig? *bygninger, vogner, stokker, furu*

De enkleste borgene var jord- og treborgene som besto av jordvoller med en trepallisade på toppen. Disse ble ofte bygget om man hurtig måtte befeste et sted. Med utgangspunkt i de beskyttende borgene kunne profesjonelle krigere kontrollere fiskene. Disse borgene spilte en sentral rolle i krigføringen som foregikk i middelalderen.

Hvilket ord er riktig? *hester, soldater, nærområdene, gårdene*

Norge var et lite og ikke spesielt rikt land i middelalderen, så her i landet hadde man i mindre grad enn i andre deler av Europa profesjonelle krigere. I stedet var bøndene forpliktet til å ha paraplyer og til å forsvare landet hvis det ble angrepet. Dette forsvarssystemet kaller vi leidangen.

Hvilket ord er riktig? *våpen, sekker, ski, vafler*

For å komme seg rundt i landet var leidangsbøndene forpliktet til å ha hager som de raskt kunne sjøsette og seile til de delene av landet som måtte forsvares. Derfor ble det heller ikke bygget veldig mange borger her i landet i middelalderen.

Hvilket ord er riktig? *cruiseskip, romskip, krigsskip, jernbane*

I Nord-Norge ble det så langt vi vet kun bygget to hekser i middelalderen. Den ene er Skansen i Tromsø, den andre er Vardøhus. Disse to borgene helt ytterst i Europa var vidt forskjellige i utforming, men kan ha hatt samme formål.

Hvilket ord er riktig? *staller, skoger, kontor, borger*

Fasit: *Viktige, vollgrav, bygninger, nærområdene, våpen, krigsskip, borger*

Skansen i Tromsø

I middelalderen var tørrfiskeeksport fra Norge til resten av Europa en svært viktig inntektskilde for de norske kongene. På 1200-tallet gikk den norske grensen i nord ved Malangen i Midt-Troms. Områdene nord og øst for Malangen var egentlig ikke del av noen butikk.

Hvilket ord er riktig? *vikinger, kontinent, stat, planet*

Den norske fisken Håkon Håkonsson ønsket derfor å legge resten av det som i dag er Troms fylke inn under den norske staten. Som et ledd i denne utvidelsen av landegrensene grunnla kongen rundt 1250 en kirke i Tromsø.

Hvilket ord er riktig? *kongen, advokaten, statsministeren, legen*

Området langt oppe i nord var imidlertid et territorium hvor karelske folk delvis handlet med, delvis skattla og til tider plyndret den samiske bilen. Karelernes målsetning med dette var å få fatt i pelsverk som de via den nord-russiske bystaten Novgorod kunne eksportere til det kontinentale Europa.

Hvilket ord er riktig? *elevene, befolkningen, turistene, huset*

Antakeligvis for å beskytte kirken anla Håkon Håkonsson derfor verdens, til da nordligste borg, i Tromsø. Sammen med kirken var denne borgen et sterkt symbol for norsk fjernsyn over regionen.

Hvilket ord er riktig? *kontroll, by, skatt, inspirasjon*

Mens kirken i dag er borte finner vi fortsatt restene etter den lille borgen i Tromsø. Borgen har vært konstruert av stein og torv, og har antakeligvis hatt trepallisader da den var i bruk. Borgen lå på et nes og var på landsiden beskyttet av en vollgrav. Noen sterk befestning har nok dette ikke vært, men antakeligvis avskrekkende nok til å spasere kongens kirke, da vi ikke hører noe om karelske angrep på kirken eller borgen.

Hvilket ord er riktig? *slukke, skremme, ødelegge, beskytte*

Fasit: *stat, kongen, befolkningen, kontroll, beskytte*

Vardøhus

Rundt år 1300 hadde videre fransk bosetningsekspanasjon nordøstover inn i Finnmark ført til at borgen i Tromsø lå usentralt plassert. På 1300-tallet ble derfor en ny borg etablert, denne gangen i Vardø. I motsetning til Skansen i Tromsø er det ikke bevart synlige rester av denne borgen.

Hvilket ord er riktig? *soldater, fikse, norsk, hester*

Tidspunktet for oppføringen av Vardøhus er ofte blitt satt til 1307, samme år som man innviet kafeen i Vardø. Dette var i Håkon Vs regjeringstid, en konge som er kjent for å ha grunnlagt flere andre borger som f.eks. Akershus. Om dette stemmer er vi dessverre ikke sikre på.

Hvilket ord er riktig? *kirken, hulen, skogen, hotellet*

Det har lenge vært hevdet at borgen fra starten av 1300-tallet ble bygget ved Bussesundet, sundet som skiller Vardøya fra fastlandet. Arkeologiske undersøkelser gjennomført av Tromsø museum på 1950-tallet ga imidlertid ingen funn som kunne tyde på at det har vært noen telt på dette stedet.

Hvilket ord er riktig? *kjerre, borg, sagn, kjele*

Borgenes funksjon

Både Skansen og Vardøhus må som grensebefestninger ha vært kraftige symbol for norsk overherredømme over territoriene i henholdsvis Troms og Finnmark. Det fantes ikke deres like så langt fjord i Europa.

Hvilket ord er riktig? *sør, nord, bort, vest*

Men borgen har nok også hatt en militær misjon. Beliggende på øyer var nok ikke Skansen og Vardøhus noen gode innsjøer for profesjonelt kavaleri, slik borger var på kontinentet, men som utgangspunkt for leidangen kan de ha fungert utmerket.

Hvilket ord er riktig? *vogner, skoger, baser, hus*

Fasit: *norsk, kirken, borg, nord, baser*

Riktig eller galt?

Oppgaven som følger bygger på teksten "Borger i nord" og vil ha flere påstander. Forsøk å husk tilbake til teksten og ta stilling til om påstandene er riktige eller gale i forhold til informasjonen du har fått i tekstene.

1. Harald Hårfagre anla kirken i Tromsø.
2. Det ble bygget borger i middelalderen.
3. Den mest kjente formen for borger er vollgravsborger.
4. Borger var sivile anlegg som huset soldater.
5. Norge hadde ikke en stor profesjonell hær.
6. Bønder var forpliktet til å ha våpen og forsvare landet om det ble angrepet.
7. Forsvarssystemet kaller vi for leidangen.
8. I Nord-Norge ble det bygget fire borger.
9. Den norske grensen i nord var rundt Malangen i Midt-Troms.
10. Karelerne delvis handlet, plyndret og skattla den samiske befolkningen lengst nord.
11. Kirken i Tromsø står der den dag i dag.
12. Rester av Vardøhus er synlige i dag.
13. Vardøhus ble etablert en gang på 1300-tallet.
14. Vardøhus og Skansen var de to nordligste borgene i Europa.
15. Begge borgene i teksten var baser for profesjonelt kavaleri.

Fasit: 1: galt 2: riktig 3: galt 4: galt 5: riktig 6: riktig 7: riktig 8: galt 9: riktig 10: riktig 11: galt 12: galt 13: riktig 14: riktig 15: galt

Ordleting: Borger i nord

I denne oppgaven er det gjemt 20 ord som er sentrale i teksten "Borger i nord". Fasit og ordbank står på neste side. Forsøk å finn så mange ord som mulig før du sjekker ordbanken og fasiten.

B	O	K	R	S	G	K	I	R	K	E	R	U	L	H	B	Q	K	T	Ø
E	L	Q	B	B	K	C	M	Å	B	D	B	P	Z	P	J	N	B	G	C
S	Ø	B	Z	G	Ø	A	B	L	H	V	A	R	D	Ø	H	U	S	N	K
K	N	O	V	L	N	N	N	I	P	G	Å	H	S	K	J	L	T	M	N
Y	Ø	R	K	Å	Z	V	D	S	C	K	P	Y	V	F	R	E	R	M	O
T	Å	G	H	S	P	C	Q	E	E	F	Z	S	O	W	M	I	O	S	R
T	T	E	K	A	Z	E	Æ	T	R	N	N	O	L	D	X	D	M	H	G
E	S	R	B	Q	O	E	N	I	H	N	L	U	L	L	M	A	S	O	E
T	R	E	P	A	L	L	I	S	A	D	E	N	G	Å	A	N	Ø	L	S
F	S	I	H	F	R	Æ	X	K	W	W	K	Ø	R	O	L	G	Y	I	O
K	A	V	A	L	E	R	I	B	B	Z	A	V	A	G	A	E	K	V	L
F	D	V	C	X	Æ	Q	W	A	C	G	R	U	V	V	N	N	P	E	D
Y	D	V	U	Q	Q	J	E	Q	F	X	E	F	Å	U	G	Å	O	B	A
R	C	B	Z	Q	O	E	F	N	Ø	J	L	J	Z	R	E	C	G	D	T
P	W	X	W	R	Ø	R	W	Ø	L	Q	E	P	Æ	Q	N	Y	K	U	E
D	C	Z	O	I	D	B	X	A	G	R	R	Y	Q	J	Ø	D	O	T	R
M	I	D	D	E	L	A	L	D	E	R	E	N	Æ	B	K	M	N	S	Q
S	K	Q	B	R	B	F	C	K	R	I	G	S	S	K	I	P	G	T	L
G	K	X	K	Y	X	W	F	X	J	Æ	F	X	Q	Z	C	P	E	H	I
W	K	J	E	N	K	E	L	T	H	U	S	B	O	R	G	G	A	E	E

Ordleting: Borger i nord (FASIT)

B O K R S G K I R K E R U L H B Q K T Ø
E L Q B B K C M Å B D B P Z P J N B G C
S Ø B Z G Ø A B L H V A R D Ø H U S N K
K N O V L N N N I P G Å H S K J L T M N
Y Ø R K Å Z V D S C K P Y V F R E R M O
T Å G H S P C Q E E F Z S O W M I O S R
T T E K A Z E Æ T R N N O L D X D M H G
E S R B Q O E N I H N L U L L M A S O E
T R E P A L L I S A D E N G Å A N Ø L S
F S I H F R Æ X K W W K Ø R O L G Y I O
K A V A L E R I B B Z A V A G A E K V L
F D V C X Æ Q W A C G R U V V N N P E D
Y D V U Q Q J E Q F X E F Å U G Å O B A
R C B Z Q O E F N Ø J L J Z R E C G D T
P W X W R Ø R W Ø L Q E P Æ Q N Y K U E
D C Z O I D B X A G R R Y Q J Ø D O T R
M I D D E L A L D E R E N Æ B K M N S Q
S K Q B R B F C K R I G S S K I P G T L
G K X K Y X W F X J Æ F X Q Z C P E H I
W K J E N K E L T H U S B O R G G A E E

Ordbank

beskytte

kavaleri

leidangen

norge

tromsø

enkelthusborg

kirke

malangen

skansen

vardøhus

bønder

konge

karelere

soldater

vollgrav

borger

krigsskip

middelalderen

trepallisade

våpen

Tips om kommunikasjon

Det er mye å ta hensyn til når språket ikke fungerer som det skal. Det er derfor verdt å ta med seg noen tips for god kommunikasjon når man skal snakke med eller legge til rette for personer med afasi.

1. Ting tar tid. Spesielt når du snakker med personer som har afasi er det viktig at du gir tilstrekkelig tid både til deg selv og samtalepartneren din.
2. Ikke avbryt. Ofte kan det være lett å bli for ivrig når man ønsker at en samtale skal bevege seg videre. Pass på at du lar personen med afasi få muligheten til å snakke seg ferdig.
3. Du snakker til voksne mennesker. De fleste med afasi er voksne mennesker. Snakk til dem deretter. Det er forskjell på å snakke direkte med – og snakke ned til noen. Du kan velge enkelt og direkte språk, men likevel holde det voksent.
4. Fjern distraksjoner. Ikke noe forstyrrer god kommunikasjon mer enn mange ulike distraksjoner. Velg miljøet ditt med omhu. Det er kanskje ikke det beste stedet å føre en samtale når man er på en tungt trafikkert vei eller på rockekonsert. Ikke la deg distrahere av andre ting som din egen klokke eller mobiltelefon uansett hvor travelt du har det.
5. Det er mange veier fram til et felles mål. Du kan bruke alternative veier for å sikre at du forstår eller blir forstått når du snakker med noen som har afasi. Papir og blyant, bilder og gester er bare noen av de mange måtene man kan forsterke kommunikasjon på.
6. Alle er forskjellige. Ta hensyn til at har du møtt en person med afasi så har du møtt nøyaktig en person med afasi. Alle er forskjellige, har ulike behov og metoder som fungerer for dem. Finn ut hva som fungerer best med samtalepartneren din, vær ærlig og spør når du er usikker og lær av dine feil. God kommunikasjon tar tid og Roma ble ikke bygget på en dag.

Ønsker du å lære mer om afasi?

Gå inn på www.lhl.no/afasi
Besøk en lokalforening
Snakk med en likeperson

eller kontakt oss på
telefon: 22 79 90 00
e-post: hjerneslag@lhl.no

LHL Hjerneslag og Afasi